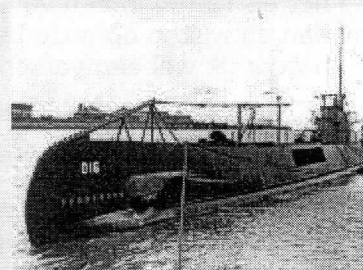

Datum: 17 augustus 2000

Locatie: Barentssee

De grenzeloze angst in een duikboot

Persoonlijke oorlogsbelevissen op een Nederlandse duikboot in de Tweede Wereldoorlog

Er is nog weinig hoop dat er nog overlevenden zijn aan boord van de Russische kernonderzeeër Koersk. Wat voelen mensen die opgesloten zitten in een duikboot als het dreigt verkeerd af te lopen? In Nederland zijn er nog twee of drie mensen die dat kunnen vertellen. In de Tweede Wereldoorlog opereerden Nederlandse duikboten tegen de Duitsers, Japanners en Italianen. Soms lagen deze Nederlandse duikboten gedwongen door aanvallen van dieptebommen uren stil op de bodem van de zee. Elke seconde dreigden ze in hun stalen kooi ver onder de golven vernietigd te worden. Absolute stilte was dan vereist. Een constante, vervreemdende dreiging waarbij iedereen elkaar angstig met holle ogen aankeek. Een enigszins vergelijkbare omgeving als waarin de bemanning van de Koersk zich bevindt of bevond? Moeilijk en ook onmogelijk om dat te zeggen. Maar in het audio-interview van de bekende internetjournalist Peter Olsthoorn met Jan Biesemaat, één van de allerlaatsten in Nederland die een bijna vergelijkbare situatie in een duikboot kan navertellen, komt veel naar voren dat de luisteraar een beeld kan vormen van het verschrikkelijke drama dat zich aan boord van duikboten in noodsituaties kan afspelen.

De redactie heeft enkele dagen gearzeld om aan dit interview te beginnen. Het toeval wil dat Jan Biesemaat (79 jaar) de vader is van redacteur Ton Biesemaat. Een vermenging van persoonlijke en journalistieke omstandigheden resulteert meestal niet in een verantwoord artikel. Maar het verhaal van Jan Biesemaat aan Peter Olsthoorn geeft een dramatisch beeld hoe het in een duikboot onder dreiging van groot gevaar toe gaat. Dat wilden we toch niemand onthouden om dat dit een eerlijk verhaal is.

Jan Biesemaat

De geluidsfragmenten hieronder zijn te beluisteren met de RealPlayer G2. De 'basic'-versie is [hier gratis te downloaden](#).

 [Peter Olsthoorn in gesprek met Jan Biesemaat](#)

Enkele fragmenten uit het interview:

Peter Olsthoorn:

Volgt u het nieuws over de Koersk van uur tot uur bijna, heeft het u grote interesse?

Jan Biesemaat:

Het heeft natuurlijk mijn grote interesse. Ik volg het niet van uur tot uur maar ik volg wel de nieuwsberichten die er over worden uitgezonden.

Peter Olsthoorn:

Heeft u enig idee wat die mannen doormaken op die onderzeeër als ze tenminste nog

in leven zijn?

Jan Biesemaat:

Dat kan ik me wel enigszins voorstellen, ze zitten opgesloten in een beperkte ruimte net als ratten in een val eigenlijk. Bij ons was het verschillend natuurlijk, wij vielen aan en wisten op onze beurt dat we ook weer aangevallen zouden worden. Dat is natuurlijk wel een verschil en hier is waarschijnlijk een ongeluk gebeurd.

Peter Olsthoorn:

Heeft u zich ook wel eens in zo'n situatie bevonden dat u niet meer naar boven kon?

Jan Biesemaat:

Nee, bij ons functioneerden alle systemen altijd nog. Maar ik ben vaak genoeg aangevallen met dieptebommen en we hebben wel eens op de grond gelegen waarbij alle systemen afgezet werden om zo geruisloos mogelijk te functioneren en dan heb je min of meer een situatie die er iets op lijkt. Dan moesten wij een aanval afwachten en dan is die stilte verschrikkelijk. Je hoort helemaal niets, dat is erg naar, dat is gewoon eng. We zaten met 48 mensen op zo'n boot. Je zit niet allemaal in dezelfde ruimte maar je bent verdeeld over verschillende compartimenten...

Je moet stomweg afwachten, je zit in een ijzeren kooi en je moet afwachten wat er gebeurt. Bij ons duurde dat wel enkele uren. Dan zit je maar te denken kan ik dit overleven of kan ik dit niet overleven.

Peter Olsthoorn:

Went dat na verloop van tijd?

Jan Biesemaat:

Het went natuurlijk nooit, het went natuurlijk nooit. Het is wel zo dat je je realiseert dat je in die situatie zit en je helemaal niets kunt doen. En dat je verplicht bent om te blijven zitten waar je zit anders verstoort je de trim in de boot. Maar dat is bij de Koersk niet het geval want die ligt op de grond. Dat hadden wij ook wel eens, wij hebben ook wel eens alles afgezet dat we op de grond lagen, dan werd er naar ons gezocht. Dan realiseer je dat je helemaal niets kunt doen, helemaal niets. Dan zit je te denken kunnen we dat overleven of kunnen we dat niet overleven maar die gedachten wisselen met de seconde. De ene keer denk je ik ga dood en hoe ga ik dood, de andere keer denk je dat je het wel zal overleven.

Peter Olsthoorn:

En uitent jullie dat dan?

Jan Biesemaat:

Nee, helemaal niet. Je kijkt elkaar aan met grote holle ogen. Waarschijnlijk tenminste want dat realiseer je je op dat moment ook niet maar je kijkt elkaar aan en je doet niets. Als je naast iemand zit fluister je eens een paar woorden met hem. Maar wij hadden niet een vergelijkbare situatie. Je luisterde naar alle geluiden die op je afkomen want de jagers die zochten naar je en hier is het natuurlijk wat anders. Hier luisteren ze misschien wel naar de reddingspogingen die ondernomen worden.

Als je in een duikboot opgesloten zit dan denk je als ik dood ga dan hij ook en hij en hij en hij... Er is niemand die kan overleven. Dat is een rare uitspraak maar dat geeft toch een 'comforting' gevoel.

Jan Biesemaat:

Ik heb al m'n belevenissen opgeschreven.

Peter Olsthoorn:

Gaat u dat ooit nog eens publiceren bijvoorbeeld via Xtreme?

Jan Biesemaat:

Dat probeer ik maar ik kan het nog steeds niet uitgegeven krijgen.

Jan Biesemaat:

Als je in zo'n situatie zit als de Koersk moet je je helemaal overgeven, als je opgesloten zit moet je je aan de omstandigheden overgeven. Het noodlot bepaalt of je leeft of dat je dood gaat.

Peter Olsthoorn:

U bent echt bang geweest?

Jan Biesemaat:

Jazeker! Doodsbang. Maar dat liet ik niet merken...

Peter Olsthoorn:

Niemand liet het merken?

Jan Biesemaat:

Eigenlijk niemand, sommigen huilden wel eens een klein beetje maar dat werd weggeveegd en daar schonk ook niemand aandacht aan.

Maar ik kan me levendig indenken hoe die mensen daar opgesloten zitten, als ratten in de val, je kijkt steeds tegen die drukvaste huid aan en je kunt alleen maar wachten en wachten en je kunt niets doen. Dat is een onbeschrijflijk gevoel.

Peter Olsthoorn:

Denkt u dat die saamhorigheid ook groot is in die Koersk of juist niet?

Jan Biesemaat:

Ik denk van wel. Dat gevoel dan gaan we allemaal maar dood, dat fatalisme dat overheerst, dat moet je ook hebben dat gevoel, anders kan het niet.

Peter Olsthoorn:

Kun je je daar dan aan overgeven, het is over en sluiten dan, ik ga dood?

Jan Biesemaat:

Dat moet je wel. Je weet ook dat als bepaalde compartimenten van zo'n boot afgesloten worden je er nooit meer uit kan. Sommige compartimenten zitten ontsnappingsruimtes in maar niet in alle compartimenten. En dat is nu nog zo. Daar worden ze op getraind en dat weten ze.

Peter Olsthoorn:

En daar bent u toen ook op getraind?

Jan Biesemaat:

Nee, ik ben toen niet getraind. Ik werd er zo ingemept in de oorlog! In 1940 werden er vrijwilligers voor de onderzeeboten gevraagd want de meeste mensen wilden helemaal niet varen [op een onderzeeboot, red.] hoor... Die boten waren onderbemand en toen hebben wij ons opgegeven met een stelletje jongens en dan wil je dus graag varen.

Als ik opgesloten zat [in de onderzeeboot, red.] was ik doods- en doodsbang. Dat is iedereen. Niemand wil toch dood gaan? Als je nou toch nog aan het vechten bent als een soldaat of dat je een vliegtuig in de lucht tracht te houden dan is dat toch weer allemaal anders? Als dat je in een ijzeren kooi zit en ze bommen om je heen gooien... In dit geval [Koersk, red.] is er een explosie geweest en hebben die mensen ... functioneren de systemen niet meer. Dan is het misschien nog wel veel rotter. Kan ik me goed indenken. Het moet vreselijk zijn maar dat weet je van te voren. Ik denk dat ze dat wel weten. Dat het zo gaat. Maar dit duurt zo ongelooflijk lang. Dat is het rottige van het geval.

Jan Biesemaat:

Ik heb geen last van m'n herinneringen, dat klinkt pedant, maar dat komt omdat ik het overleefd heb.

Peter Olsthoorn:

U kunt het navertellen.

Jan Biesemaat:

Ja. Als ik er nu aan denk denk ik aan de situatie waar die mensen zich nu in bevinden op dit ogenblik die opgesloten zitten. En dat die redding zo lang uitblijft...

Je moet geluk hebben. En je moet een onbeperkt vertrouwen in je commandant stellen. Dat hadden wij dus. Hij leefde met de bemanning mee, dat wisten we. Iedereen had die angsten, hij ook, niemand wil toch dood gaan?

Meer water?

 [Bekijk artikelen in het archief](#)